

मगर ढुट, मगर स्वाम/पाड र मगर काईके भाषा बीच तुलनात्मक अध्ययन

Comparative study of Magar Khâm/pâng, Magar kâike and Magar Dhut

✍ विष्णु कुमार सिङ्जाली
(सिंजापतिमगर)
पिएच डी शोधार्थी

मगर जातिको मातृभाषा तीन प्रकारको छ । जसको चर्चा अधिल्ला शीर्षकहरुमा गरी सकिएको छ । यहाँ ती तीनवटा भाषामा केही सामान्य शब्दहरुको तुलनात्मक अध्ययन गरिएको छ । खास गरेर यो मगर भाषीहरुलाई एक भेगको मातृभाषालाई अर्को भेगको मातृभाषा सिकाउन र सम्मान जनाउन सहयोग मिलोस भनेर यस पुस्तकमा स्थान दिईएको हो । In this book some classified words are given in their mother tongue of Magar language to compare each other and to understand about the diversity of mother tongue. It will help readers to be familiar with some vocabularies of Magar khâm/pâng and Magar kâike mother tongue. Magar khâm/pâng (Athâr Magar Language) is the origin of Rukum, Rolpa and western part of Baglung districts and it has four dialects, Magar kâike language is the origin of Sahatara Dolpa district and the rest is Magar Dhut. However, due to migration and other reasons, currently these three mother tongues are found all over Nepal and abroad.

(क) शरीर/अंगहरु (Human Body and Anatomy)

नेपाली/अंग्रेजी	मगर ढुट	मगर स्वाम/पाड	मगर काईके
शरीर (body)	ज्यान/मिज्यान	क्याँ(ड), बुल	लो
टाउको (head)	लु/मिलु	डैँ, डत	थोप्पा
निधार (forehead, temple)	मिटार	चाँदी	पराई
कन्चट (back of forehead)	घुच्चुक/चिक्रीड(म)	स्वारिम	भासो (/नैचा)
अनुहार/चेहरा (face)	गेर/मेङ्गेर/टाम्हा	डाँ	निमी:
मुख (mouth)	मेङ्गेर/गेर/डेरे	ग्राँ (/रह)	खा:परा
नाक (nose)	न्हाँ/मीन्हाँ	सम्नी	त्रा
औँठ (lip)	बुरलीन/मिबुरलीन	प्से, थुतुना	छ्युच्चा
गाला (cheek)	स्यापुस/मिगाला	गाला	दामा
आँखा (eye)	मिक/मिमिक	मी	मी.

कान (ear)	केप/मेकेप	नाँ	नाम्ज्यो
जीब्रो (tongue)	मेलेट/लेट	से	लै
दाँत (tooth)	स्याक/मिस्याक	हा	सो.
घाँटी (neck)	मिडुङ्गा/डुङ्गा	धें (ङ)	होला
छाती (chest)	मिछाटी/मिट्की	छाती	गु
मासु (muscle)	स्या/मिस्या	स्या, स्याकरी	स्या
छाला (skin)	मिछाला/लोकटा	स्यालो, लोकोता	फोन
हड्डी (bone)	रहुस/मिरहुस	रु (स)/रहुस	स्युरु
रगत (blood)	मिही/हिउ/हि	फि	क
पेट (stomach/abdomen)	टुक/मिटुक	फु, पत्या	फौ
आन्द्रा (intestine)	मेखे/खे	ताः	नाङ्च्या
कलेजो (liver)	मिसीन/मीकलेजो	से	छिम्मा
मुटु (heart)	गिन/मिगिन	युँ	दिङ्
फोक्सो (lung)	मेफोक्सा	फोःसा	फवा
लिङ्ग (penis)	डो	कात्या, ल्वे, कातु, काल	लू
अण्डकोष (scrotum)	गेरेक	भुरी, दोम्बा
भग/योनी (vulva/vagina)	पोरोट/मुजी/ब्यारदुक	परे, ताँ, चाक	पिवाचा
स्तन (breast)	ठुन/डुट	नुई	होमा
विर्य (semen)	ड्याँ डी/मिड्याडी	धुर	रःस.
डिम्ब (ovary)	मेलोक/रहु	भुरी	...
पाठेघर (uterus)	मिजाईम	जासिप	...
हात (hand)	हुट/मीहुट	कुइ	ला
खुट्टा (leg)	हिल/मिहिल	खमँ, कड	ले
औंला (finger)	छ्याड	नडरा, आङुला	ल्हा
नङ/नङ्ग्रा (nail)	आर्कीन/मिरकीन	सिन	सर्मु
रौं (hair)	छाम/मीछाम	म्हुल	छम
कपाल (hair)	छाम	चेम	छम
पुच्छर (tail)	मेमे/मे	म्हे, रमे	म्या
नाईटो (naval)	पेंड्या, नाभी, मिटुपी	पुँतुली	त्या

(स्व) स्वास्थ्य सम्बन्धी (Health and illness)

नेपाली/अंग्रेजी	मगर ढुट	मगर स्वाम/पाड	मगर काईके
औषधी (medicine)	उसाहा	वास्र	मान
उपचार (treatment)	उसाहा जाट्के	सगराँन्य
पिसाव (urine)	रहोस्	फिस	जेम
दिसा/मल (stool)	बेन	की, कन्ली	खी
पसिना (sweat)	नमसोस/नमचस	पस्योँ	छाप्पा
आँसु (tear)	मीकडी/राष्डी	फिल (पिल)	मिछ्यु

शरीरको मैला (dirt, body waste)	री	हिर (रि?)	भे
बिरामी (patient, sick man)	मन्डरु/छाच भरमी	मुन्दुरु	न्हाप्पा
बिरामी हुनु (to fall sick/ill)	छाके	खडनान्
ज्वरो (fever)	छान	ज्युँज्युँमुईमुई	छाईयोए
घाऊ (wound, abscess)	म्हाँ	म्हाँ (म्हाँ), घाड, पोरा	घा/भुमा
पीप (pus)	डेस	सन्निस	न्हा/न्ना
किरा (insect)	डू	रुड, रुत, बरीजा	बू
दुख्नु (to pain, hurt)	बिक्के	हुर्न्य	खडनान्
दुखाउनु (to cause pain)	बिहाक्के	सहुर्न्य	भरभानान्
निको हुनु (to be heal)	गेप्के/भेर्के	गरान्य, सम्य	ता फान्नान्
स्वस्थ हुनु (to be healthy)	भेर्म/गेप्म	चाउगराँ	न्नाभा मिपा
अरुची (loss of appetite)	माजाप/माजाप्के	नर्कत	हिगा मिपा
थाक्नु (to tire)	म्हुड्के	थलिन्य, नेतेंर तान्य	गोट्अँ
बान्ता गर्नु (vomit)	वोक्के/ओक्के	वैन्य (वैन्य)	क्यु:पा
सुन्नीनु (swelling)	सोक्के	गोन्य	रड्पा
खोकी (cough)	चुहु/चुहुके	खासिन्य	लेखेष्पा
तिर्खा/प्यास (thirst)	सोन्के/सोन्ह	छोस	त्युबुल्पा
रोग (disease)	कसन	न्नाभा/न्हाभा
माहामारी (epidemic)	डेसान	न्हाभा

(ग) नातागोता (kinship)

नेपाली/अंग्रेजी	मगर ढुट	मगर स्वाम/पाड	मगर काईके
मान्छे (human)	भरमी	मिँ, रु	सिमी
नाता (kinship/relative)	साइनो/नाल	नाल /रूला	सन्तान्
बा (father)	बोई/बाबा	बाबु	पा.
आमा (mother)	मोई (/बोई)	आमा	मा
छोरा (son)	जा/मिजा/बाबुजा	खेपाजा	डोजो
छोरी (daughter)	नानीजा	मे:माजा	चमे
दिदि (elder sister)	दै/डिडी/नाना	नाना	ति
बहिनी (younger sister)	बहिनी/नानी	जामित	बहिनी
दाजु (elder brother)	दाजै	दाज्यु	घाज्यु
भाउजु (elder brother's wife)	भज्यु	मारुम/रुम्जा	च्योड
भाई (younger brother)	भया/भोया	भाए	भाई
फुपु (father's sister)	निनी/निमा	फुबु	डी (/डीई)
फुपाजु (father's sister's husband)	निबा/पुसाई	बोबो	भ्या
मामा (mother's brother)	कृबा/मामा	वागे/मामा	कृ
माईजु (mothers' brother's wife)	माईज्यु/गुमाजी	मैज्यु	म्हे
हजुरबा (grandfather)	बाजी/बाज्यु	बाज्यु	खे/खे मुम

हजुरआमा (grandmother)	बज्यै	बज्यु	म्हम/मुबाहु
लोग्ने (husband)	लेन्जा	रे	पसा
श्रीमती (spouse, wife)	माहाभा/जहान	ज्या	मिसा

(घ) खानपान/फलफुल/अन्नपात/तरकारीहरु (food/fruits/cereals, grains)

नेपाली/अंग्रेजी	मगर हुट	मगर खाम/पाड	मगर काईके
खाना (food)	ज्याट/छो	ज्याउ	इययोषा
भात (rice)	छो	ज्यास,छालाकाँ, मलाकाँ	साही
रोटी (bread)	बेस्काम/बेस्काड	भरे(स), भापिन	स्थीलीम्
दुध (milk)	हुट	छल्या, हार्नुई	होमा
दही (yoghurt)	डही/गोरस	दही	स्थो
अन्न (grain)	अन्न	अन	साही
पिठो (flour)	बेभोक	मनम	रा:पी
तेल (oil)	सिडी	मास्/थी	छी
तरकारी/तिहुन (curry)	मेट	चिप	तुन्
साग (greens)	गान/गन	डैँ, गन, डन	स्यामे:
सागसब्जी (green vegetable)	गानमेट	डैँडेती	स्यामे:
च्याउ (musroom)	म्हुगान	माँ	च्याउ
तरुल (yam)	नामे/नाम्या	यो	नामे
सिस्नु (nattle)	घेउ/घ्यो	डैँति, घतिड, डन्टी	नडन्
नुन (salt)	छा	सापी,सा	चा
लसुन (garlic)	आर्याक	नो (/न्हो)	नोवा
पानी (water)	डी	रि/रही	त्यु
मासु (meat)	स्या	स्या, स्याकरी	स्या
रक्सी (alcohol)	रक्सी/मड्डा	मद, लिस	रसी
जाँड (wine, alcohol)	हान	छोकोरा	झि/भी
कोदो (millet)	राङ्कवा/पाङ्ङुर/मारामछो	राँदै, राँरा	कोदो
मकै (maize)	मकई	घोगा	गोवा
गहुँ (wheat)	गहुँ/गहुड	ताम, पलिमा, पिमा	रुन्जन
आलु (potato)	आलु	भतान्जी, भोत्या, भताने, क्वाल्जी	पेनालो
फापर (buckwheat)	फापर/पाफर	फापर	भरौ/राड भरौ
धान (paddy)	छोसान	धान	स्थोमा
चामल (rice)	छुरु	छाल, मला	लुँ
फल (fruit)	स्या/स्याच	सै	फल
केरा (banana)	मचा/मोचा	घरी	केरा
सुन्तला (orange)	यामबीर/सन्तउला	सुन्तु:ला	सुन्तला
निबुवा/अमिलो (big lemon)	बीर	सिर/सिहर	स्थुर्पा
आँप (mango)	सटाक	आँप	आँप

आरु (peach)	घोरली	कोराली	लह्यपा
काँक्रो (cucumber)	डे	काकला	धोम्
कुभिन्डो (benicasa cerfera)	बोमोस्या	चिचिन्धा	फुम

(ड) घर/घरयासी समानहरु (House/Household utensils)

नेपाली/अंग्रेजी	मगर ढुट	मगर स्वाम/पाड	मगर काईके
अगेना (hearth, furnace)	आरहुम/म्हेडाम	म्हेक्वा
आगो (fire)	म्हें	म्हें (मैं)	म्हें
आँगन (inner courtyard)	आर्भा/स्वल्हा	चतारा	स्व्याम्
ओछ्यान/बिस्तरा (bed)	ओच्छ्यान/टाङ्मा	तैं, तान	लौ
ऐना (mirror)	ऐना	धर्पन	आर्सो
कपडा (cloth)	बढेन/जडउरी	क्वा	गोलाङ्
काईयो (comb)	साट	सै	स्यीस्पे:
कुचो (broom)	बढनी	पःसी	कुचु
स्वरानी (ash)	बडाप/बराप	मिदुर, धुली	ग्युपा
स्वुकुरी (knife)	डाब्या	स्वोर्च्यो, स्वुर्च्याङ	स्वोर
गुन्द्री, सुकुल (mat)	गुन्दरी	गुन्दरी	छयारा
गोट (cow-shed)	गोट	गोटो	गो:त
घर (house)	इम	फिम, जुड	इम/यीम
घुम/छाता (a kind umbrella)	स्यागु/छाँटा	छोपोरो	घुम
चिम्टा (pincer, forceps)	सिगाप/सिफाक	चिउँटा/काप्ची	थोरो
भोला (bag)	म्हान/मान	हुई	फाजी
झ्याल (window)	जिगा	भिरकुँ, भजला	ज्याल्
डालो (bamboo basket)	गिरीङ/गिर्हीङ
डोको (bamboo basket)	ढाकर	भे	थाम
डोरी (rope)	लहरा/रसी/डोरी	चें, छिङ	था:पा
ढोका (door)	गलाम	यांम, भाला?
तराजु/तुलो(balance, weighing machine)	पार/टुलो	तौला, पलाना	टुलो
थाल (plate)	ठाल	ताथी	तेर्मा
दाउरा (firewood)	सिङ	सिँ/सिँङ	सिङ
दियो/बत्ती (lamp)	ढेब्री, मिजुरह, बट्टी दिबरी, दिउरी		लजु
धागो (thread)	सुटा	धागा	धसी
नाडलो/सुपो (winnow in tray)	न्हगली	न्नागली/न्हागली	चपत्या:पा
नाम्लो (carring band)	बिरी	न्म, स्तम्	त्ता:
बन्चरो (axe)	आरवा	रवा	वा
बटुको/कचौरा (bowl, cup)	बटुको	पाली/स्वुरी	स्वोरे/घात्रा
बोरा, थैलो (sack)	साना	हुई	फाजी
भान्छाघर (kitchen)	फिन्च ईम	मुथापो	इम भीङ/मेक्वा

लौरो, छडी (stick)	डाङ्गा	भुई	पेर्का
सन्दुक (safe, safe box)	मदुस	खाल	स्यो:मो
सियो (needle)	आर्चा	गप	घोप/घ्वोप
सिरक (quilt)	फास, सिरक	सिखर्व	राडी चौरी/चौक्या
सिरानी (pillow)	लुगुम/सिरानी	खुम
सिँदी/भन्याड (step, ladder)	ठाप	थप्का	थेम्पा/ल्ही
हँसिया (a kind of knife)	हँसिया/आँसी/खुर्पा	राँकासी	खतमा
हँसिया (सानो) (a kind of curved knife)	खुईटे हँसिया	राँगिल	खतमा

(च) भेषभुसा/पहिरन/गरगहना (dress/ornaments)

नेपाली/अंग्रेजी	मगर हुट	मगर स्वाम/पाड	मगर काईके
कपडा (cloth)	बढीन	क्वा	गोलाड
कमिज (shirt)	कमिज/कमेस	कमेस	कमेस
मजेत्रो (shawl)	लुहुप	खुप	भर्की
टोपी (cap)	टोपी	तपी	टोपो
हाप पाईन्ट (half pant)	जाँङ्ग्या	जाँङ्ग्या	जाङ्ग्या
पाईन्ट (pant)	पाईन्ट/पट्लुड	जाँ.गिल	पाईन्ट
गादो (.....)	गादो	सुर	परी
चोलो (bodice)	चोला	ख्यो, फहलतढड	चोला
जुत्ता (shoes)	जुट्टा/डखा	पनै, पो:ला	पौला
मोजा (sock)	जुराप	जुराप	जुराप
घुम्टो (veil)	फेटा/घुम	खुप	फुड
गुन्यु (gown)	गुनियाँ	बे	घे
घलेक (scarf)	घलेक/घल्याक	घ्या	घलेक
पटुका (usieng cloth to belt purpose)	माठा	व्राँपो	धब्
पेटी (belt)	माठा	व्राँपो	धब्
रुमाल (handkerchief)	लरफु	खुप	रुमाल
लङ्गौटी (.....)	लङ्गौटी	स्थप, धुती, पर्धनी	तेर्सी
औठी (ring)	गुठली	कुईजी	जेप्
कुण्डल (ear ring)	बिरबल	कुथिला	रिड
फुली (nose ring)	फुली	फुली	फुली/नथ
तिलहरी (necklace)	तिलहरी	तिर्मली
मढरी (.....)	मढरी	मारौली, मन्हा

(छ) जनवार/पशुपंक्षीहरु (animal/birds)

नेपाली/अंग्रेजी	मगर हुट	मगर स्वाम/पाड	मगर काईके
अण्डा (egg)	रहु/ग्वार्हु/मेलोक	वजुरी	का:पुम्
कुखुरा (chicken)	ग्वा	बाजा	का:

कालिज (pheasant)	डीगवा	ज्याँका	घा:
कृखुरा (पोथी) (hen)	गवामान	बामा:	का:
कृखुरा (भाले) (cock)	भालेगवा/ भाल्या	भाल्या	का:पा
कृकुर (dog)	चिउ	क	ख्यु
गँगटो (crab)	रें	घुसुरी	कजिबा: / कजि:बा
गाई (cow)	हँट/ न्हेट	हार, हाइ	मि
गोरु (ox)	बारडा/ तोर	घें	मिबा
घोडा (horse)	घोरहा/ घोऱा	ता/ घोरहा	ता
चमेरो (bat)	घिचीन	लाकताकजें	फालाड ताको.
चरा/ पँछी (bird)	गवा	बनबाजा	युजु
छेपारो (lizard)	बारछाम	निउर्ति	पू:सुम्
बाँदर (monkey)	लाखु/ बाँडर	यु	ग्ये.
बाख्रा (goat)	रहा	हा (ऱा)	रमा
बाघ (tiger)	राँघु	ला	ता:मो/ म्चयान्
ब्बाँसो (wolf)	बनचिउ	प्र	फारा
भालु (beer)	भालु	निम	ओम्
भेडा (sheep)	भेरहा	लु	लुमा
भैंसी (buffalo)	भईसी/ मईसी	मुँस्या	भैंसी
भ्यागुतो (frog)	रोकट्याक	ते	बाल्बा
मयुर (peacock/hen)	मजुर	मौँजर	माप्च्या
माछा (fish)	डीस्या	झाँ	डा
मिर्ग/ मृग (deer)	हुकस्या	रतवा	तडला
मुसा (rat)	बिउ	घेष्पा बिजा	यु
सर्प (snake)	बुल	घुल/ उल	बुलेन
सुङ्गुर/ बँगुर (pig)	वाक	उ, ओग्	छ्योवा

(ज) किराहरु (insects/arthopods)

नेपाली/ अँग्रेजी	मगर ढुट	मगर खाम/ पाड	मगर काईके
अरिङ्गाल (hornet)	आरगान	म.किर्म
उडुस (bed bug)	उडुस/ उरुस	पेन	च्यारा
कमिला (ant)	म्हार	पर्जुम्ती	तम्हापा
किरा (insect)	डु	रूइ/ रुत/ बरीजा	बु
किर्नो (tick)	डकाहा	परङ्का	ता:
गड्ढौला (earthworm)	पट्लाङ्गीट	प.र्गिल	स्येबु
जुका (worm, helminth)	सुल	प.र्गिल	बुईना
जुका (leech)	लावट/ लीन	प.ती	पर्तिपा
जुम्ना (टाउको) (head louse)	सिक	स्यार	स्येर
जुम्ना (शरिर) (body louse)	घेरेस	स्यार	स्येर

फिङ्गा, माखा (housefly)	जिम्हाँ/जिम्हा	पसम	बरङ्
धमिरा (termite)	गरा	धेमरा	भु
पुतली (butterfly)	भँसिलाष/भँसीला/भिप्लाष	कोलापी	फेमाली
फट्याङ्गो (grasshopper)	कोस्यो (भाले)	पाम्पना
फट्याङ्गो (grasshopper)	बुरुछुम/बोरछोम	कोदोम्मा (पोथी)	पाम्पना
बारुलो (wasp)	वामा	सिजा	च्याकुमा
माकुरा (spider)	घरुवा	मकरा	पाप्ला
मौरी (bee)	घोंस	जे	अकुम्मा
लामखुट्टे (mosquito)	जेङ्गा	मछ्यार	काँल्या
लिखा (egg of louse)	सिक मिरहु	स्यान्ज.री	रिडचा

(भ) विशेषण/विशेषता जनाउने शब्दहरु (some adjectives)

नेपाली/अँग्रेजी	मगर हुट	मगर स्वाम/पाड	मगर कार्डके
अग्लो (tall, high)	घाङ्च	भेंव	थोम
अमिलो (sour)	वीर्च	सिरो	स्यहुर्पा
कलिलो (young, soft)	चमचमो/माराङ्च	बाल्को	घोम्हाना
कालो (black)	चिक्च/चिक्ल्हीम्व	मोलो	म्यान्म
सैरो (brown)	पोहोङ्च	सैर्या	सैर्या
गन्हाएको (bad smell, odour)	आरखीस्के	डर्न्य	रीखाँ
गर्मी (heat, warmth)	खान्च	घाम	मुन्म
गाढा रातो (dark red, maroon)	चिर्हाटच	ध्यामध्यामो	लो:म
गुलियो (sweet)	जीच	त्हाउ (त्राउ)	मू:म
चिसो (cold)	क्योक्च	छेरो	बाम्म
चिसो (पेय) cold (drinks)	क्योक्च	स्होमो/स्रोमो	बाम्म
छिपीएको (adult, ripe)	राङ्च	छिपो	मिन्द
छोटो (short)	टुन्च	तुईजा, तुनो	तुम्म
जाडो (cold)	जुम्हच/टेरहेन्च	फिउँव	भाम्म
तीतो (bitter)	खाच	काउ, रौंका	खापा
तातो (hot)	जाल्च/खान्च	राउ (/हउ)	गाम
धमीलो (dim, muddy, pale)	डुन्च	धुलो	मसाल्या
न्यानो (warm)	जाल्च	मुईव, मुनो	मुम्म
निलो (blue)	निलो/फीफीटाउँ	पिँव, निल्या	पिङ्म
पहेँलो (yellow)	ढेक्कोरेट्च/वेह्च/ओह्च	ह.लिद्या	छोर्म
पातलो (dilute, thin)	सेप्व	खिन्त्याउ, पातुल	भाम
पीरो (pungent or hot taste)	ठुक्च	तु:व	हिबो
मीठो (tasty)	जाप्व	डमो	स्याम
रातो (red)	ग्याच	ध्यामो	लो:म
राम्रो (good, nice)	सेहेच/स्वाद्या	चाउ	ल.

लामो (long)	लोट्च	ख्योव	ग्याङ्म
शितल (cool, calm)	गाङ्/गाङ्च	स्हाँव (साँव)	वाम्म
सङ्लो (clear, pure, transparent)	सङ्लो/छ्याङ्च	छैव	छाङ्म
सुगन्ध/बासना (smell, scent)	नाम्च	बास	री
सेतो (white)	बोच	पालो, प्रोव	पाल्म
हरियो (green)	फिच	पिँव	झ्याङ्वा
हौँचो (short)	टुन्च	धेमो	छ्युमः

(ज) ब्रमाण्ड/विज्ञान/प्रकृति

नेपाली/अंग्रेजी	मगर ढुट	मगर स्वाम/पाड	मगर कार्दके
सुर्य (sun)	नमस्वान/नामस्वान	निमी	डिमा
चन्द्रमा (moon)	ग्याहौँट	स्यावै	धा
तारा (star)	टुगा	सोरो	गर
माटो (soil)	भा	गम	सा
भुईँ (floor)	भाङ	नाम	सा
ढुङगा (stone)	ल्लुङ	लुँ, जुर, चेला	लुङ
हावा (wind, air, breeze)	नम्सु	नुबुर, बतास	लन्
आकास (sky)	सर्घ/नम	नम	पान्नाड
पात (leaf)	ल्हा	ख्या	ल्हा/ल्ला
रुख (tree)	सिङ/बुटा	सिँघार	तङ्पु
जरा (root)	म्यास्का/स्यास्का/मिर्का	जराः	भताः
भार (weed, grass)	भार	ह्रम	टाम
फलाम (iron)	आर/फलाम	भौँ	भङ्
चाँदी (silver)	रुपा	चाँदी	मुल
सुन (gold)	गे/गेर	सुन	मर्

(ट) समय/प्रश्नवाचक/दिशाबोधक (time/introgrative/direction)

नेपाली/अंग्रेजी	मगर ढुट	मगर स्वाम/पाड	मगर कार्दके
दिउँसो (afternoon)	नमसीन	ला	इहीजे/झिजे
बिहान (morning)	गोराक	छकलन्य	नाप
साँभ (evening)	चमरलाक/नम्मार	रिम	याँजे
राती (night)	नबी/नभी	री	छान्जै
बिगत (past)	खयाक	डुदा	तोरज्या
अहिले (now)	ईन्हाङ/चाहाँ	आखर	चौ
अस्ति (day before yesterday)	खायाक्नीङ	तलाक	रह्याङ्ला
हिँजो (yesterday)	टिस्यानीङ	आइयो	थयाँ
आज (today)	छिनिङ	आछिम्	त्या
भोली (tomorrow)	पिहीन	पराती	नाम्चे

पर्सि (day after tomorrow)	आप्यरीन	मच्छे, निमछेला	दानउ
बर्ष (year)	लहेस	रिम्	लो
महिना (month)	साहाक	मैना	ला
दिन (day)	याक	छ्याम	दिन्
कता ? (where)	कुलाक	काना, कोदा, कतारा	खाक्याँ
कत्रो ? (how big)	कुडको/कुटरो	खावाल्यु	हातौ
कति ? (how much)	कुडीक	खा	हाँती
कसलाई ? (whom)	कुसके	केखै/सु-लाए	सौं
कसले ? (by whom)	कुचेई	कोचै/सु-ए	सुए
कसरी ? (how)	कुट	कै, वैजेद	कजु
किन ? (why)	हिके	काराउ	तैड
कुन ? (which)	कुसे/कुसै	काड/काता काउ	कन्चन्
के ? (what)	हि	काता	तै
को (who)	सू	सु	सु
दिशा (direction)	फेन	देसा	छ्यो.
पश्चिम (west)	किमफेन	प.छिउँ	लोहः
पुर्व (east)	फेरफेन	पुर्वु	स्यार
दक्षिण (south)	लिटफेट/डक्खीन	दखिउँ	...
उत्तर (north)	डेमफेन	उतर	...

(ठ) साहित्य/शिक्षा (literature/education)

नेपाली/अंग्रेजी	मगर हुट	मगर स्वाम/पाड	मगर काईके
अक्षर (alphabet)	आखर	अछेर	अछेर
अशिक्षित (uneducated)	मापडीस्च	मापऱिउ	छ्योमलम्पा
उपन्यास (novel)	लोटाहान/नामरिही
कथा (story)	आहान	घर्ति?	रूड
कविता (poem)	रिल्लीड	रेथाने	..
कलम (pen)	रीक्मा/कलम	कलम	कलम
गीत (song)	लहीड	रे	देन्
चिठी (letter/application)	ठुरी	सरथा
दर्शन (philosophy)	लाम	यम, गवा	लम्
बाटो (way, path)	लाम	यम, गवा	लम्
निबन्ध (essay)	रिक,
नाच (dance)	स्याह्/स्याहाच	स्या	छ्याम्पा
नाटक (drama)	गेस्मा
विद्यालय (school)	स्कूल
विश्वविद्यालय (university)	बिस्वविद्यालय
लेख/रचना (article)	रीक	सर	सर्नान

शिक्षा (education)	...	पर्रहै	छे/छये
शिक्षित (educated)	पढिस्चको/पढहारी...	परिउ	छेयो लोड्पा

(ड) पेशा र ब्यवसाय (profession/occupation)

नेपाली/अंग्रेजी	मगर ढुट	मगर स्वाम/पाड	मगर काईक
अध्यक्ष/समापति (president)	मिबा	सेर	मुखिया/मिबा
उपन्यासकार (novelist)	लोटाहन्या/नामरीहीन्या
ईन्जिनियर (engineer)	इन्जीनियर	ईन्जीनियर	ईन्जीनियर
कलाकार (artist)	सिपकार	...	देन् धेगन्
कवि (poet)	रिल्हीङ्ग्या
कथाकार (story-writer)	आहान्या	सास्तन्या	रुड्खवानान्
कसाही/बगरे (butcher)	स्या आरलाचको/स्या आरलाहारी	स्यापल्या	स्यावा
किसान (farmer)	किसान्या/	किसानी	खेन ध्वन्खेनान्
कुचिकार (sweeper)	सिटहारी	सीज्याउ	फ्यानान्
कुम्हाले (potter)	कुम्हाल्या	गमाल्या	सा ध्वन् खेनान्
खेतला (labour)	ह्यामी/ह्याङ्हारी	पकसा	दोङ् खेनान्
गायक (singer)	ल्हीङ्हारी/ल्हीङ्चको	गितान्या	धेन धेनान्
गीतकार (lyricist)	ल्हीङ रिक्क्या/रिकाहारी	गितान्या	धेन सर्नान्
गुरु (teacher)	वापा	गुर	छ्ये लन्नान्
गोठाले/ग्वाला (shep/cow-herd)	माहारे/माहार्या	छ्वान, गाउला	ग्वाला
चिकित्सक (doctor)	जिवाटाक/डाक्टर	...	अम्जी
दर्जी (tailor)	रुपहारी/रुप्चको	रुङ्ज्याउ	भोलाङ रुपान्
धार्ड (nurse)	सुसास्या	धराला	पुङ्ग्या
नर्तक/नर्तकी (dancer)	स्याहाच्छारी/स्याहाचको	स्याङ्ज्याउ	छ्याम्नान्
निर्देशक (direction)	रौरा
नेता (leader)	सिरा	सेर	...
पुरोहित/पण्डित (priest)	भुसाल, उमरा	पुजात्या	लामा
ब्यापारी (merchant)	आरलाहारी/आर्लाचको	बेपारी	भुङ् खेनान्
भरिया/कुल्ली (porter)	भरिया	भय्या	हुर्चा
भुगर्भशास्त्री (geologist)	आउरी/आग्नी
मजदुर (labour)	ह्यामी	पकसा	दोङ् खेनान्
मालिक (proprietor)	मिमुरुङ/मुरुङ	गे	रेम्मा
लेखक (writer)	रिकाहारी/रिक्क्या	सङ्ज्याउ	सर्नान्
लेखापाल (accountant)	बहिडार	सङ्ज्याउ	बहिडार
शिक्षक (teacher)	वापा/मास्टर	गुर	लन्नान्
शिष्य/विद्यार्थी (student)	सिप्या	सिस	छ्यो लन्नान्

(ढ) नाम/सर्वनाम (pronoun/noun)

नेपाली/अंग्रेजी	मगर हुट	मगर खाम/पाड	मगर काईके
नाम (name)	मिआरमीन/आरमीन	मिन	मिन्
पुरुष (male)	लेन्जा	खेपा	फो/चोलोङ्चा
महिला (female)	मास्टो	मे:मा	चिम्चा/चिम्हा
म (I)	डा	डाँ	डा
मैले (I)	डई	डाँ	डई
मलाई (me)	डाके	डाँ-लाए	डाअ
तिमी (you)	नाक्को/नाको	नाँ, नड	ना.
तिम्रो (your)	नाकुड	नाँमि	नान
तँ (you)	नाड	नाँ, नड	ना.
तँपाई/हजुर (you)	नाक्को/नाको/नाहाको	जे, नाँ./नड	ना.
उ (he)	होसे/आसे	नाँ	नु
त्यो (that)	होसे/आसे	नाँ	मन्चन
उनी (she)	होसे/आसे	हो	नुई
उनीहरु (they)	होसको/आसको	या	ख्यु

(ण) केही क्रियापदहरु (Verbs)

नेपाली/अंग्रेजी	मगर हुट	मगर खाम/पाड	मगर काईके
अँट्याउनु (to hold)	ईक्के	ज:म्य	जुङ्पा
अघाउनु (to be satiated)	रहास्के/चास्के	व्रान्य	बराङ्पा
अटाउनु (to fit in to)	सिन्त्के	सुईन्य	स्योङ्पा
आउनु (to come)	राहाके/उङ्के	हुन्य	खानान्
उखेलनु (to uproot)	हुट्के	खुलकैन्य	पोङ्पा
उघार्नु (to open)	फोके	फैन्य	मकपा
उछिन्नु (to overtake)	रिट्के	बलैन्य, घाप्य	याँलेष्पा
उठ्नु (to rise, stand up)	सोके	सोन्य	च्याङपा
उठाउनु (to raise)	सोट्के	सोचैन्य	सोल्पा
उड्नु (to fly)	भुरके	भुन्य	लिष्पा
उफ्रनु (jump, leap)	फोन्भोके/फोन्होके	जो:न्य	बोर्पा
उभिनु (to stand, erect)	टोरोस्के/टोङ्क्के	च्यासिन्य	च्याङ्पा
उमार्नु (cause to germinate)	गिटाक्के	स.प.रीन्य	थुङ्फान्नान्
उम्रनु (to germinate)	गिट्के/ब्यास्के	प.री:न्य	थुङ्पा
उल्टनु (to turn up)	ल्लेस्के	प.लिन्य	ललोवा पपा
ओडालनु (to stir)	घ्वाट्के	काँन्या, लस्कैन्य	क्युपा
ओढाउनु (to cover with cloth)	बिल्हीक्के/पुहाक्के	क्वान्य	कपा
कन्याउनु (to scratch)	उक्के	पुन्य	ख्वान्
काँप्नु (to shiver, tremble)	बुरुक्के/होज्के	गु:न्य	दानान्
काट्नु (to cut)	चेके (i)	पल्ल्य, क्याल्ल्य	थुम्पा

किन्नु (to buy, purchase)	लोके (ी)	लुं.न्य	ग्युपा
किच्नु (to run over)	पेचेक्के/फेट्के	छील्य	लेष्पा
कुट्नु (to beat)	डुङ्के	रुम्य	चुतीपत्पा
कर्नु (to wait)	रुङ्के/वाङ्के	किँन्य	कु.पा
कुहिनु (to rot, decay)	घेरेल्के	चिन्य	तान्या
कोच्नु (to compress)	कोच्छीके	छुईन्य	छा.छा.
कोपर्नु (to scratch)	इहराप्के (ी)	पुर्न्य	खेवापा
खन्नु (to dig)	कोहोके (ी)	घोन्य	ख्वानान्
खप्नु/सहनु (to tolerate, bear)	टाक्के/टक्के	नुँन्य (/ न्हँन्य)	सीरीड्म
खस्नु (to fall down, drop)	भाल्के	तेन्य	ग्यापा
खानु (to eat)	ज्याके	ज्यान्य	ज्यानान्
खुम्चिनु (to shrink, wrinkle)	रुहुके	चुःन्य	खोड्पा
खुस्कनु (to slip)	फस्के/फोस्की	सिस्न्य, पलाःसिन्य	बोल्पा
खेल्लु (to play)	गेस्के (ी)	रैसिन्य	देया
खोक्नु (to cough)	चुहुके	खासिन्य	लोख्येपा
खोज्नु (to seek, search)	पाके	खिम्य/साप्य	फान्नान्
खोतल्लु (to investigate)	कोहोके/पाके	रोसिन्य	फान्नान्
खोल्लु (to open)	फोके	फैःन्य	पोड्पा
खोस्नु (to snatch away)	स्याट्के	नान्य, नकतैन्य, निङ्ग्य	तल्पा
गन्नु (to count)	हिल्के	गनिन्य	जेर्नान्
गर्नु (to do)	जाट्के	दोन्य, दान्य	खेनान्
गाउनु (to sing)	लहीङ्के	गैःन्य/रैसिन्य	देन्देनान्
गाभ्नु (to merge)	चाक्के/मोलोक्के	थोम्य	होम्पा
गोदनु (to beat, hit)	डाटुप्के/डाटुप्की	प्रोन्य	थुङ्गान्
घचेट्नु (to push)	दुस्के	हुतैन्य	पुपा
घस्नु (to rub, massage)	मोल्के/घोसोक्के	थीःन्य	छिनान्
घुस्नु (to enter)	पिल्के	छिरिन्य	जाःपा
घोट्नु (to rub, be friction)	घोसोक्के	तुरिन्य	फूल्पा
ड्याक्नु (to knock down)	इक्के	पछारिन्य	पान्नान्
चढ्नु/उक्लनु (to climb)	काल्के	घुम्य, पुलुस्न्य	फेरा गेष्पा
चपाउनु (to chew)	टायके	न्याम्य, कैःन्य	ड्याम्पा
चर्कनु (to crack)	सर्ह्याके,	रैःसिन्य	ब्याम्पा
चर्नु (to graze)	स्यास्के	लान्य	छापा
चल्लु (to move)	कैस्के	उरुःउरुग्लिन्य	म्येष्पा
चारब्नु (to taste)	म्याङ्के	दान्य	चाक्सी
चाट्नु (to lick, to kiss)	ल्हाक्के	लेप्य	चारो
चाल्लु (to sieve)	सोयोम्के	थोनोःन्य	याला
चाहानु (to wish, like)	जाक्के (ी)	पैःन्य	तोवानान्

चिथोर्नु (to scratch)	पुरुट्के/च्याट्के	पुर्न्य, बराम्य	चोम्पा
चिनाउनु (to introduce)	चिनईट्के/बारहाक्के	ससरेस्य	ख्यो:पा
चिन्नु (to recognize)	वारह्के/चिन्डीके	सरेस्य	ख्यो:पा
चिन्नु (to erect wall)	रिन्म्य	गिरीङ्के	स्यो:म, खराम
चिमोट्नु (to tweeze)	चिलिक्के	चील्य	चोम्पा
चिर्नु (to split)	फर्ल्याक्के	सेन्य	थान्या
चिलाउनु (to itch)	वोसोट्के	सोन्य	अन्नान्
चिल्नु/टोक्नु (to bite, sting)	जिक्के	दाहन्य	जर्पा
चुँडाउनु (to snap)	भराक्के	फ्या:न्य	परेन्या
चुट्नु (to beat)	डुङ्के/डाठुक्के	प्रोन्य	चुतीपत्पा
चुम्नु, म्वाई खानु (to kiss)	ल्हाक्के/चुक्के	माइँन्य	माइँ
चुस्नु (to suck, absorb by)	चुक्के	पिन्य	चिम्नान्
चुहुनु (to leak, drop out)	जुर्के	युन्य	जा:पा
चोर्नु (to steal, cheat)	खुस्के	कुन्य	खुपा
छर्कनु (to spray)	ह्वाक्के	छरैन्य	थोर्पा
छर्नु (to scatter)	भेरेस्के	वास्य, ताहन्य	थोर्नान
छल्नु (to cheat)	ढाँट्के	भुकै:न्य	छली
छिल्नु (to peel)	खोक्के	को:न्य, प्रीन्य	फिपा
छेक्नु (to block, halt)	टार्के	वैन्य, वाङ्गन्य	का.पा
छेङ्नु (to bore, pierce)	ख्वाक्के	लप्य	फेप्पा
छोङ्नु (to leave, give up)	डास्के	रान्य	फेप्पा
छोप्नु (to cover)	हुक्के	कप्य	कप्पा
जलाउनु (to burn)	जोके/जोसाक्के	सधान्य, हिप्य	कोपा
जल्नु (to burn)	ढाके	घान्य	ध्यापा
जाउँ (lets go)	हुई	बा	भई
जानु (to go)	नुङ्के/आन्के	बान्य, नान्य	ओइपा
जान्नु (to know)	वारह्के	सैन्य, सन्य	स्यो.पा
जित्नु (to win)	जुट्के	भैन्य	क्याल्पा
जिस्कनु (to do jock)	खेह्के/जिस्कईस्के	ल.न्य	क्याक्येर
जुटाउनु (to gather, collect)	भुरुम्के/गोम्होक्के	जुमैन्य	दो:फान्या
जुध्नु (to collide, fight)	डाक्के	रप्सिन्य	फ्याङ्चे
जोख्नु (to weigh)	जाक्के	फो:न्य	कोप्पा
जोङ्नु (to add)	चाक्के	ताहन्य	थुप्पा
भर्नु/ओर्लनु (to descent, get off)	भाल्के	भर्नरिन्य	दुल्पा
भिकनु (to take out)	डोन्के	हाईन्य	खोलो. थोप्पा
भुम्नु/उङ्नु (to drowsy, sleepy)	वोङ्के	मुँन्य	योर्चोवा
भुरिनु (to crisper, decay)	मुरहुक्के	खर्भन्य, चुरुप्सिन्य	कोचोरोप्
भोस्नु (to push to fire)	जोके, अघेर काके	धुम्य	मेतुन्या

टाँसु (to attach)	चेलोक्के	तरप्य	च्यार्पा
टुटु (to break)	भराक्के	पाऱन्य	बरेन्या
टेर्नु (to obey)	डीहीके	खिन्य	तेष्पा
टोलाउनु (to be at a loss, confused)	टोलहास्के	लँन्य, डःल्य	युखोर्प
ठगु (to deceive, cheat)	ठगडीके	धुतौऱन्य	थगीखेनान्
ठेल्लु/धकेल्लु (to thrust, push)	दुस्के	घुचँन्य, हुतैन्य	पुनान्
ठेसु (to cram, compress)	ट्वाहाक्के	छुईन्य	तोवाम
ठोक्नु (to hammer)	डुङ्के/डाप्के	थुकिन्य	फ्याङनान्
डराउनु (to be fear, afraid)	बिर्हीके/बिरीके	छेःन्य	ख्यार्बोपा
डसु (to sting)	जिक्के	दाऱन्य	छिन्नान्
ढाक्नु (to cover)	हुफ्के	कप्य, क्वान्य	कप्पा
ढोगु (to salute, greet)	भोर्के	घोन्य, दान्य	ध्वा/जलाप्पा
तताउनु (to heat, make warm)	जालाक्के/खान्हाक्के	सरान्य	मुन्नान्
तर्सनु (to frighten)	गान्के	छेःन्य, भिसीँ	यीँनान्
तर्साउनु (to cause to afraid)	गानाक्के	सछेःन्य	यीँफ्नान्
ताक्नु (target, aim at)	टाक्डीके	दाँकिन्य	तीती स्येन्या
तात्तु (to be heat)	जोस्के/जाल्के	रान्य	गाम दोङ्पा
तानु (to pull)	टन्डीके	सेल्य/सहेल्य	कान्नान्
तिर्नु (to pay)	टिर्डीके	फोःन्य	फाःपा
त्यागु (to abandon)	डास्के	रान्य, सैःन्य	ख्योवापा
थपु (to add)	ठप्डीके/चाक्के	चाऱन्य	पोन्
थाल्लु (to begin, start)	ठाल्के	थुःसिन्य	गोजूःया
थुक्नु (to spit)	ठोक्के	त्रिल्य	छीःमा, पन्नान्
थुत्तु (to pull out)	डोन्के	सेल्य, सिउन्य	थुती खेपा
थेगु (to endure, hold)	ढान्के, टाक्के	तिकिन्य, रसिन्य	थुप्पान्
दगुर्नु (to run)	खेर्के	धौँनान्य	धाल्पा
दिनु (to give)	याहाके	यान्य	बिम्या
दिसा गर्नु (to defecate)	बेन्के, बेन काके	एहन्य	फेल्लान्
दुखु (to pain, hurt)	बिक्के	हुर्य	खङ्गान्
दुहुनु (to milk)	चिफ्के	पीःन्य	होमा नेपु
देखु (to see, watch)	डाङ्के	रान्य	रङ्पा
देखाउनु (to show, display)	टनाक्के	सतँन्य	थन्नान्
धुनु (to wash)	हुर्के	छेन्य	थुनान्
नाचु (to dance)	स्याहाके	स्यान्य	छ्याम्पा देन्देनान्
नाप्पु (to measure)	जाफ्के	गोपँ/ग्वान	काप्पा
निचोर्नु (to pres, wring)	चिफ्के	च्यार्न्य	च्योरनान्
निदाउनु (to sleep)	मिस्के/मिक राहाके	डल्य	मीवा च्योपा
निल्लु (to swallow)	मेल्के	गाल्य	गाल्पा

निहुरिनु (to bend)	घुम्के	घोमलिन्य	कुर्कुर
निस्कनु (to come out)	खेत्के/खेउके	पुलुन्य, पुलुस्य	खोलो.गेष्पा
नुहाउनु (to bathe)	रेस्के	हुरिसिन्य	थुपा
पकाउनु (to cook)	फिन्के	फिन्त्य	चू.पा
पक्रनु (to catch, arrest)	घोके	क्योन्य	जुड्पा
पगाल्नु (to melt)	गाल्के/पगाल्डीके	सम्बिलैन्य	क्यो.पा
पछ्याउनु (to follow)	डुट्के	खेपैःन्य	डियूपा
पढनु (to read)	पढीस्के/पर्हीस्के	पढिन्य, बोलैन्य	तपा
पढाउनु (to teach)	पढीसाक्के	पैरैन्य	लन्नान्
पन्धिनु (to scape, avoid)	जोहोके/खेर्के	क्याँ हाइन्य	ज्यानान्
परगेल्नु (to scan, to select)	आरसाल्के	बेकतैःन्य	दम्नान्
पर्खनु (to wait)	रुड्के	किन्त्य	कू.नान्
पाउनु (to get, obtain)	डिन्के	दैत्य	देषो
पाक्नु (to ripe)	म्हीन्के	मिन्त्य	मिन्य
पिउनु (to drink)	गाके	ओन्य	थुड्नान्
पिटनु (to beat)	डाडुक्के	घोन्य/प्रोन्य	फ्याड्नान्
पिस्नु (to grind)	न्हुक्के	हेःन्य	राःनान्
पिसाब फेर्नु (to urinate)	रहोस्के	भीगिसिन्य	जेम्फेतान्
पुगनु (to reach)	टाक्के	केस्य, कलेस्य	तप्पा
पुगनु (to be sufficient)	वोल्के/ओल्के	योन्य	तप्पा
पुष्नु (to wipe)	सिट्के	सीःन्य	फ्यापा
पुत्ताउनु (to smoke)	खुक्के	कुन्य	बुत्तान
पोस्नु (to spoil)	याट्के	सभोन्य	हाल्पा
पोत्नु/लिप्नु (to smear, plaster)	लाक्के	सेन्य	स्याला
पोल्नु (to burn)	जोके	हिप्य, मुन्य	कोनान्
पौडिनु (to swim)	आरम्ह्याके	चेल्य	क्याल
फकाउनु (to lure, persuade)	होम्के	फकैन्य	युकोर्नान्
फलनु (to bear fruit)	स्याके	सैःन्य	फल् छ्याःपा
फस्नु (to be entrapped)	ठाहाके	गैरन्य	फसी रपा
फाँडनु (to chop, slit)	क्याम्ह्के	फुडैन्य	फाँसि
फाटनु (to tear, to be torn)	च्याक्के/ढोके	चिस्न्य	ज्योष्पा
फिर्नु (to return)	ल्लेस्के	वल्ल्य	होल्पा
फिँजाउनु (to scatter)	ख्याङ्के/राट्के	राःन्य	ताम्नान्
फुकाउनु (to let loose)	फसाक्के	पलाःन्य	फोल्पा
फुक्नु (to blow)	म्हुट्के	मुड्न्य	बुष्पा
फुटाउनु (to break)	भास्के	पाःन्य	तिल्पा
फुटनु (to crack, break)	भाट्के	पाःन्य	डिल्पा
फुल पार्नु (to lay egg)	रहुके/रुके	भुरीन्य	का.फुम फुम्नान्

फुल्लु (to flower, bloom)	वाटके	वैन्य	बार्पा
फुस्कनु (to be free, loose)	फस्के/फोस्के	पलाःसिन्य	बोल्पा
फेर्नु/साट्नु (to exchange)	यस्के/योस्के	तोन्न्य	फीष्पा
फैलनु (to spread)	सेन्के/स्यान्के	राःसिन्य	फेल्पा
फ्याँक्नु (to throw)	लोहोके	ख्यान्, भिँन्य	पप्पा
बजाउनु (to play)	डाहाके	तप्प्य	थुङ्गान्
बजार्नु (to bang against)	आरटोक्के/बजारडीके	तन्न्य, पछान्न्य	पाम्पा
बटार्नु (to twist, wring)	आरज्याक्के	किल्ल्य	होइपा
बटुल्लु (to gather, collect)	भुरुम्के/गोम्होक्के	दुप्प्य	रु.पा
बढार्नु (to clean with broom)	सिट्के	सीःन्य	फ्याःपा
बताउनु (to tell)	इहोस्के/झोस्के	हैलिन्य	स्याष्पा
बनाउनु (to make)	खास्के	जैन्य	दोङ्गान्
बम्कनु (to brag, rant)	फोर्होके/फोडोके	भक्किन्न्य	तैम ज्वानान्
बर्बराउनु (to grumble)	ढटल्लीस्के	मँच्च्याःनि पाँन्य	खेनान्
बल्भ्राउनु (to entangle, engrossed in)	बल्भडीके/ल्लेसाक्के	सगौन्न्य	थुरी त्पा
बरालिनु (to wander, meander)	ओइरह्यास्के	डोईन्न्य	सम्मङ्गान्
बल्लु (to burn)	ढाके	च्रान्न्य	छ्यापा/बर्पा
बर्साउनु (to cause to rain)	नमसाक्के/भालाक्के	सवान्य	छ्यार्नान्
बस्नु (to sit)	मुके/डुके	चुस्तिन्न्य, लिन्य	छयुङ्गपा
बहनु (to flow)	सुके/डी ह्वाके	बगिन्य	याँबो खेनान्
बाङ्गिनु (to bend, curve)	गुह्के/गौँके	बाङ्ग्यास्य	याम्पु रपा
बाइनु (to quarrel)	जन्के/एँन्के	ईसिन्य	याल्
बाट्नु to plait (hair, string etc)	जाहाके/आरज्याक्के	व्रनन्न्य	होइपा/रिम्पा
बाल्लु (to light, switch on)	जुरह्के	तँन्न्य	तुन्या/पार्पा
बास्नु (to crow)	राक्के	कोन्न्य	बासी
बिउँभनु (to wake, rise)	रिन्ह्के	सँसिन्य	मिवा साष्पा
बिउँभाउनु (to cause to wake, rise)	रिन्हाक्के	सोचैःन्य	मिवा साष्फानान्
बिगार्नु (to damage)	बिगार्डीके	बलेस्य	जोडफान्या
बिग्रनु (to damage, destroy)	बिगारीस्के	बलेस्य	जोडफान्नान्
बिङ्गनु (to prick)	छाहाके	ख्योन्य	चाःपा
बित्तु (to end)	सिके/बान्के/डुम्के	खेम्य	तानान्
बिर्सनु (to forget)	म्याक्के	मेअन्न्य/महेन्न्य	जानान्
बिसाउनु (to rest, stop)	बाट्के	जासिन्य	नापा
बेच्चु (to sell)	आरलाके	योःन्य	ग्युत्तान्
बेर्नु (to roll up)	कुल्हुम्के/कोल्हम्के	भिरिन्य	च्योम्पा
बोक्नु (to carry load)	बुके	घुन्न्य	तोर्पा
बोलाउनु (to call)	डाहाक्के	किन्य	कतानान्
भत्कनु (to collapse)	फिल्के	तान्न्य	बोवापा

भन्नु (to say, tell)	डेके	हैलिन्य	रोवापा
भर्नु (to fill)	पिनीक्के, गाफ्के	जाल्ल्य, गप्प्य	नाडफन्नान्
भाँचु (to break)	ग्याक्के	कैऱन्य	क्युत्तान्
भुट्नु (गेडागुडी) (to fry)	आरुम्के/आरमुके	झौन्य/ड्होन्य	बोवापा
भुल्ल्याउनु (to tear hair)	च्याट्के	गुल्लैऱन्य, खुल्लैऱन्य	छम्पोड्नान्
भुलाउनु (causte to forget)	भुलुक्के	गुधैऱन्य, खुल्लैऱन्य	छम्पोड्नान्
भुल्लु (to forget, mistake)	भुल्लुके/भ्याक्के	म्रेऱन्य	लोत्तान्
भेट्नु (to find out)	डुफ्के	दैऱन्य	देष्पा
भ्याउनु (to finish)	भ्याके/डुम्हुक्के	ताप्प्य	ताप्पा
मक्किनु (to decay)	ढोके/ढोस्के	पुन्य, चाँन्य	तोम्पा
मर्नु (to die)	सिके	सिन्य	रिपा
मल्लु/मालिस गर्नु (to massage)	आरुजुके	मल्लैऱन्य	डेष्पा
मान्नु (to agree)	मन्डीके	भैऱन्य	ड्यानान्
मारुनु (to kill)	साट्के	सैन्य	सत्तान्
मिल्लाउनु (to throw, hurl)	लोहोके/ह्याट्के	ख्यान्य	गाल्पा
मिसाउनु (to mix)	मोलोक्के	बरेऱन्य	होन्या
मुछ्नु (to knead)	भेम्के/ड्योके	मोकलेऱन्य	चेन्नान्
रगड्नु (to rub, friction)	घोसोक्के	तुरीन्य	फुल्पा
रहनु (to stay, remain)	लेके	रहिन्य, लिन्य	छयुड्पा
राख्नु (to keep)	डाके	नैन्य	नान्या
रुँगु (to watch)	वाड्के/रुड्के	गुन्य	रुड्नान्
रुनु (to weep)	राफ्के	धर्न्य, हर्न्य	दाऱनान्
रोक्नु (to stop)	रुड्के	अदैऱन्य	कानान्
रोप्नु (to plant)	छाक्के/रोष्डीके	रुपिन्य	जुऱनान्
रौ/कपाल काट्नु (to cut hair)	छाम चेके	यन्न्य	छम थुम्नान्
लखेट्नु (to chase away)	लगारडीके/घेल्लेके	धपैन्य, खपैऱन्य	ताल्लान्
लड्डिनु (to be drunk, intoxicated)	महोरके	मूँन्य	थुडुत्ते.छाम्
लाउनु (to wear)	बिल्लुके	जासिन्य	गोन्नान्
लागनु (to be engaged)	लईस्के/लस्के	लागिरिन्य	दोन्व्यानाड्
लादनु (to give burden)	लाड्डीके, भारी बुसाक्के	कस्स्य, सुमुर्न्य	तोर्नान्
लिप्नु/लेप्नु (to smear, plaster)	लाक्के	पलेऱन्य, सैन्य	स्याला खेनान्
लुकाउनु (to hide, conceal)	आरचिक्के	मोन्य	क्युपा
लुक्नु (to hide oneself)	आरचिके	मोसिन्य	पेर्पा
लुछ्नु (to pull out)	च्याट्के	नकतैन्य, निड्न्य	तल्लान्
लेख्नु (to write)	रीक्के	सर्न्य	सर्पा
लेट्नु (to lie down)	पोलोहोके	ध्यासिन्य	दिम्पा डेःपा
लोदनु (to fall down)	खोरहोके/कुरहुके	पान्य	ग्यापा
ल्याउनु (to bring)	राक्के	रैन्य	स्तान्

वमन गर्नु/वाक्नु (to vomit)	वोक्के	वैन्य (/वैन्य)	क्यू:पा
सघाउनु (to help)	डुस्के	गै:न्य	रुपान्
सड्कनु (to sprain)	गोड्के/मर्कईस्के	भुरुल्ल्य	मर्के
सड्नु (to decay)	घेरेल्के	चिन्य	तोम्पा
समाउनु (to catch, arrest)	जिम्के/घोके	क्योन्य	जुड्नुान्
सम्फनु (to remember)	आरमीट्के	चेतै:न्य	सम्जीस्वेपा
सर्कनु (to choke, suffocate)	सोह्के	खाहन्य/भिल्ल्य	ग्या:पा/ग्या:नान्
साट्नु (to exchange)	एस्के/यस्के	तोन्य	फिष्पा
सान लगाउनु (to sharpen)	हुलके/रहेटाक्के	हुल्ल्य	धार छ्युनान्
सिउनु/खिल्लु (to sew, stitch)	रुप्के	दान्य	जर्पा
सुकाउनु (to dry)	छोह्वाक्के	थैन्य	पा:पा
सुकनु (ठोस बस्तु) (to dry)	छोक्के	थैन्य	रुवार्फाना
सुकनु (तरल) (to dry)	सिक्के	साहन्य	स्वार्पा
सुताउनु (to cause to fall sleep)	मिसाक्के	सेप्य, सड्ल्ल्य	आ:फाना
सुत्नु (to sleep)	मिस्के	स्यान्य	आ:पा
सुन्नु (to hear)	सेके	थैन्य	यांना
सेलाउनु (to be cool)	रिड्के	नोल्ल्य, खेस्य	भाम्म
सोचु (to think, consider)	आरमिट्के	फारिन्य	सोचिस्वेपा
सोधु (to ask)	गिन्के/गिन्ह्के	पजै	सोचिस्वेपा
हकार्नु (to chide, rebuke)	डिके/नारके	खिकैन्य, भोतरैन्य	डानान्
हराउनु (to lose)	म्हाके/म्हाट्के	समैन्य	मोल्पा
हाँसु (to laugh)	रेट्के	स्रास्य	रैनान्
हान्नु (to hit, strike)	डाप्के	प्रोन्य	फ्याड्नुान्
हाल्नु (to insert, put)	काके	भाहन्य	कानान्
हिँड्नु (to walk)	ह्वाक्के	वान्य	लेन्नान्
हिँड (walk)	हुई/ह्वानी	बान्के	भैता
हिडाल्नु (cause to walk)	ह्वास्के	सबैन्य	होराईटा
हुनु (to be)	छान्के	तान्य	रानान्
हौँडल्नु (to stir)	घादके/केटके/हौँडल्डीके	होन्दलैन्य, कोल्छोन्य	क्युनान्

(त) विविध (miscellaneous)

नेपाली/अंग्रेजी	मगर ढुट	मगर स्वाम/पाड	मगर कार्ईके
ढोग/नमस्कार (greeting)	भोर/मिभोर/भोरीड	घो/जेरो	सिमी हिपा
माया (love)	रो	मया	माया
माथी (up, upward)	ढेम/ढेमाड	रोत	डया
तल (down)	म्हाक/म्हाकाड	मेल	पँ
उकालो (upward)	ढेमलाक/उकालो	उकाला	खन्
ओरालो (downward)	ओरहालो	उहाला	भार

आवाज (sound)	सावट	गाः	के
हाँसो (laugh)	रेट/मीरिट	सै	रैपा
मेला (fair, exhibition)	राम	भोष्पा
छायाँ (shadow)	म्यार्माँ	साँ	तीप्सो
अनुमान/अन्दाज (estimate)	माहा	छेय खेनान्
फाली (ploughshare)	फाली	कोथोला	फला
हलो (plough)	हार	घोर	युल्
हरिस (plough shaft)	हरिस	दाँदी
जुवा (pole of cart/plough)	जुवा	कुम	सिङ्कुल
कोदालो (spade)	हु	तोहाची
धनु (bow)	खोर्ली	ली	गुलेली
बाण (arrow)	कोथोल्या	थिङ्कु
मर्चा (yeast to make alcohol)	ईन, मर्चा	लाद्रू	पुरुड
सामल (provision)	खोर्च/....	जम	थुन्
सपना (dream)	माङनाम/मानाम	माँ	मिलाम्

(क) सन्दर्भ समाग्रीहरु (Bibliography of This Topics)

Budhamagar, Karna Bahadur (2065 BS) - Multilingual Nepali-Magar Glossary, NMSA Ktm.
Budhamagar, Karna Bahadur (2068 BS) - Trilingual Dictionary
Poonhill, year 2067 Jesth, Pokhara
Poon hill, year 2067 Baisakh, Pokhara

(ख) सुचनादाताहरु (key informants)

1. Hirasings Thapa (Magar dhut -Khas- English Dictionar Editor)
2. Karna Bahadur Buhamagar (Magar-Nepali-English (Athârmagar) Dictionary Editor in Chief)
3. Bom Kumari Budhamagar (Magar right activist)
4. Sukra Roka (Budhamagar) (Sahatara-9, Dolpa)
5. Bhim Psd Rokaya (Sahatara-9, Dolpa)
6. Nyima singe (Sahatara-9, Dolpa, E-mail nyimasingeb@yahoo.com)

विस्तृत जानकारीको लागि मगर अध्ययन केन्द्र काठमाडौँद्वारा प्रकाशित “मगर ढुटआड कुराकानी / Conversation In Magar [Dhtu] Languages” पुस्तकको तेस्रो संस्करण हेर्न सकिनेछ ।

सम्पर्क :

मगर अध्ययन केन्द्र, काठमाडौँ

फोन नं. ०१-५५३२३२०

e-mail: magrstudiescenter@yahoo.com
